

Årsmødet 1983

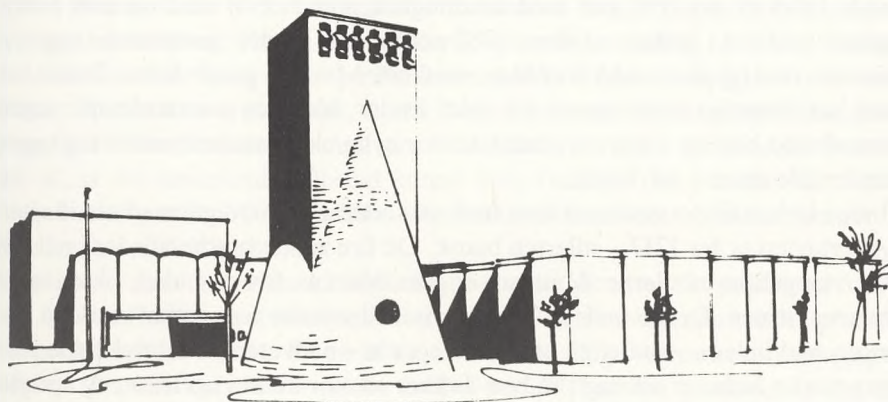
Vi har i år valgt at holde årsmøde i Esbjerg og på Fanø. I Esbjerg skal vi se en af vort lands nyere kirker, Sædden kirke, tegnet af arkitekterne Inger og Johannes Exner. På Fanø skal vi se kirkerne og kirkegårdene i Sønderho og Nordby.

Sædden kirke.

Efter almindelig opfattelse skal en kirke markere sig som en genkendelig del af bybilledet. I den henseende virker Sædden kirkes enkle og anonyme ydre næsten demonstrativt. Det skyldes delvis sammenhængen med den neutrale centerbygning, Sæddingcentret, et handelscenter med butikker, pengeinstitutioner, biograf m.m., hvorfra der er direkte adgang til kirkens våbenhus. Men mere skyldes det den grundholdning, at ingen kan nøjes med at tage stilling til kirken som et ydre symbol. Kirke bliver der først, hvor form og funktion vokser sammen til en helhed.

Sædden kirke vender ikke verden ryggen, men koncentrerer sig om sin opgave. Derfor er den også indvendig præget af enkelhed. Intet er til kun for et syns skyld, men de bygningsmæssige funktioner er føjet sammen til en smuk og formålstjenlig form. Kirkegængerer træder ind i kirkerummet beskyttet af halvmørke under pulpituret og kan i fred og ro udse sig sin plads på en af kirkebænkene, der er orienteret i en halvcirkel omkring alteret og døbefonten på et lille torv i kirken.

Kirkerummet er et kvadratisk centralrum i overensstemmelse med den evangelisk-lutherske kirkes indhold og i modsætning til den katolske tradition, hvor alle pladser er vendt mod alteret i kirkens ene ende. Rummet er omgivet af høje ubrudte mure for at opnå ro og intimitet, skærmet fra den nære, intense færdsel.

Sædden kirke.

Foldningerne i de to ydermure giver de høje vægge den nødvendige stilhed og tilfører indvendig kirkerummet et karaktergivende, nedfaldende strejfflys i hver af de seks »apsider«. Rummet er dagsbelyst ved ovenlysskakte indbygget i tagkonstruktionen. Ovenlysene er, ved hjælp af mørke sideflader i lysskaktene, justeret således, at de ikke ødelægger virkningen af apsidernes lodrette strejfflys. Den midterste ovenlysskakt er den største, og den giver centralt et stærkt lys til alterets hvide marmor og de blanke messingstager.

Kirkerummet indbød til en elektrisk belysning, der i modsætning til dagslyset skulle være et udbredt lys fra mange direkte lysgivere, af stjernehimmelkarakter. En simpel, klar el-pære i en ægte porcelænsfatning er en teknisk lampe, som – benyttet med behørig hensyntagen til blændingsricici – på samme måde som dagslyset er et »byggemateriale«. Mængden af ledninger og el-pærer er som et »stivnet haglvejr«, der henlægger den øverste del af rummet i en let sløring. Rummet har langs to af siderne et galleri, båret af murede søjler med buede stik. Der er heri en væsentlig forøgelse af antallet af siddepladser.

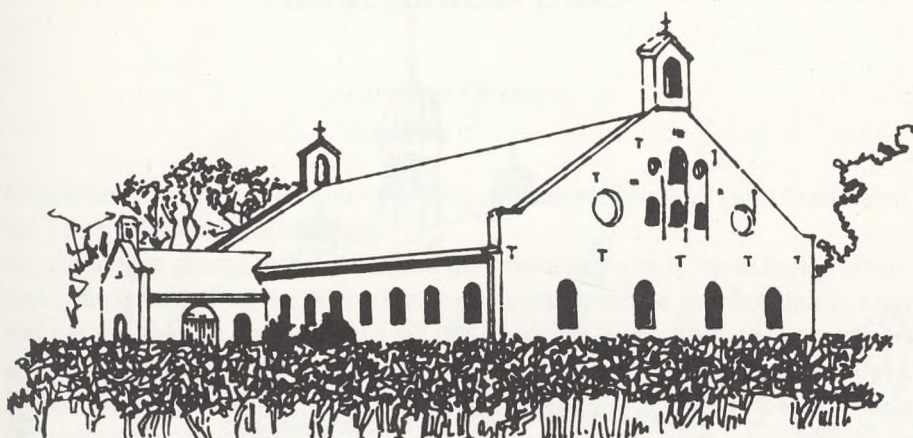
Gamle kirkegængere giver gerne udtryk for, at de føler sig hjemme i dette nye rum, der med sine søjler, buer, murværk og hele kirkeatmosfære viser et tydeligt slægtskab med gammel dansk kirketradition. Arkitektonisk brydes traditionen derimod ved koncentration omkring midten af rummet, så præsten ved alter og døbefont er i den tættest tænkelige ydre forbindelse med menigheden. Kun prædikestolen er af akustiske grunde placeret i en af nordvæggens buer, hvor den sammen med lydhimmelen markerer sig klart.

Bygherren ønskede sig et kirkerum præget af en enkelhed og ro uden fortænkte symboler, unødige skranker og falsk højtidelighed. I en evangelisk-luthersk kirke er det ikke tingene, men ordet, der helliger huset.

Sønderho Kirke.

Hvornår den første kirke i Sønderho blev bygget, vides ikke, men senest 1545 findes den. Kirken skades af sandflugt, så den må forhøjes i 1604. Og i 17hundrede tallet er det rent galt med sandflugten, som hober sand op som presser grundvand ind i kirken, så den i 1782 nedbrydes, og den nuværende bygges på samme sted og på en sokkel af bl.a. munkesten fra den gamle kirke. Denne sokkel har forøvrigt indtil nyeste tid voldt kvaler, idet den som træpapir sugede grundvand højt op i murene, indtil det for nylig blev standset med et lag tagpap under alle mure i gulvhøjde.

Inde i kirken findes endnu et levn fra fugtskaderne, som fulgte med sandflugten. Altertavlen er fra 1717 – stilarten barok. De fire runde hjørnebilleder i relief viser evangelistsymbolerne: Mattæus: englen, Markus: løven, Lukas: oksen og Johannes: ørnen. De tre malede billeder viser til venstre Jesu fødsel i stalden. Det store midtbillede – malet på et stykke egetræ – nadverens indstiftelse (den meget mørke Judas er anbragt, så han dækker en stor knast i egetræet, og apostlen yderst til højre i billedet er formentlig forsynet med kunstnerens ansigtstræk, da

Sønderho kirke.

apostlene – undtagen Johannes – normalt fremstilles med skæg). Billedet til højre forestiller korsfæstelsen med anklagen mod Jesus: INRI (Jesus fra Nazaret, Jødernes konge.).

Prædikestolen, som skal stamme fra hospitalskirken i Ribe, har oprindelig stået frit og haft to eller tre felter mere med bogstaverne: sug - ges - og de nuværende: tus - exc - truc - tus est og årstallet 1661, som står på lydhimlen. Det betyder da: Prædikestolen er opsat 1661. Evangelistsymbolerne, som omgiver det nuværende midterfelts korsfæstelsesbillede, er her forsynet med vinger.

Døbefonten, som er kirkens ældste inventar – fra romansk tid – er af ukendt oprindelse. Dog har Jørgen Lind i forbindelse med kirkens 200-års dag opstøvet en engelsk afhandling fra 1914, som fortæller, at uregelmæssighederne i den ellers helt runde font skulle skyldes, at man engang har borthugget fire kors på kanten og et eller to på siden, som er bevarede på lignende fonte. En Mr. Marryat, som rejste i Danmark ca. 60 år før artiklens fremkomst hørte i Sønderho en beretning om, at dronning Thyra, Gorms kone, efter en stranding på Manø skulle have skænket den første kirke på Fanø denne font i taknemmelighed over sin redning. Taler dette rygtes sandt, skulle fonten stamme fra den ældste kirke på Fanø. Sikker er det, at man med stor uforstand har raspet døbefontens indre kant af, så det nuværende dåbsfad kunne hvile bedre. I det smukke dåbsfads bund ses den gamle Adam og Eva, der druknes, mens det i Kristus genfødte barn hentes op af dåbens vand.

Gravstene er hentet ind fra kirkegården, hvor de gik til under vejrets påvirkning. På to af dem ses stubmøllen, som stod på den nuværende mølles plads, indtil den brændte i 1894. På en af de to sten ses tillige sømærkerne nøjagtigt gengivet. Ganske vist skriver pastor O.T. Foss 1791, at den gamle kirke ingen tårn har. Det kan være revet ned før den øvrige kirke. Det skulle gå sært til, om

Nordby kirke.

ikke den tidligere kirke er lige så præcist gengivet som stubmølle og sømærker. Og da har vi to billeder af den tidligere kirke, endda både før og efter en forlængelse.

Nordby kirke.

Nordby kirke er opført i 1786. Bygningen er præget af hollandsk-frisisk byggeskik og i såvel ydre som indre meget særpræget. Kirken er en såkaldt salkirke uden skib og kor, med alteret midt for søndre langvæg. Alter og prædikestol er fre 1609 og hørte oprindelig hjemme i den gamle kirke i Rindby, som blev nedbrudt, da den nuværende kirke blev opført. Døbefonten – en malmfont – stammer sandsynligvis fra sidste halvdel af 1400-årene. Orglet er opstillet i 1844, skænket til kirken af Kong Christian VIII 1842.

Karakteristisk for kirken er de mange kirkeskibe, bl.a. en smuk model af barskibet »Prinsesse Marie«, som var hjemmehørende i Nordby.

Kirken blev ved restaureringen 1971-72 ført tilbage til sin oprindelige skikkelse.